

ІСТОРІЯ СТАРОЇ ФОТОКАРТКИ

Збираючи в районі спогади про родину фотографів Янцевичів ("Надслучанський вісник" від 19 червня ц. р.), мені неодноразово радили завітати до дев'яносторічної вчительки Касинії Миколаївни Черниш. Мешкає вона в Березному на вулиці, названій в честь її батька, - священика Миколая Буховича. Така зустріч відбулася і, розмовляючи з сивочолою жінкою, ми переносилися у події шістдесяти-восьмидесятирічної давності. Касинія Миколаївна згадувала імена, події з церковного, світського й культурного життя містечка. При цьому вона демонструвала поживклі від часу фотокартки, серед яких мою увагу привернув один знімок, на якому на тлі селянських будівель зафіксований гурт десяти-тринадцятирічних хлопчиків і дівчаток в мальовничому національному одязі. Жінка розповіла його історію.

На старій фотокартці були учасники танцювального гуртка, організованого в середині тридцятих років випускницею Рівненської гімназії Касинією Миколаївною Бухович - дочкою священика Сілецької Богородичної церкви.

Мама Касинії трагічно загинула на річці Случ і дівчинка разом з двома сестричками росли напівсиротами. Батько виховував дітей сам і хотів їх бачити освіченими і культурними людьми. Касинія після закінчення шостого класу в Березнівській українській семирічній школі пішла вчитися у Рівненську гімназію. Саме тоді в Рівне приїхав згодом всесвітньовідомий хореограф Василь Авраменко і відкрив курси українських танців. Родом митець був із Стеблева, що на Київщині, брав участь у визвольних змаганнях, після поразки емігрував до Польщі.

Довго в Рівному Авраменко не прожив. Польська влада не була зацікавлена в розвитку української культури, отож митець зазнавав утисків і переслідувань, це й привело до того, що в кінці двадцятих років він від'їжджає в США. В 1929 році, як згадує "Енциклопедія українознавства", Василь Авраменко, 1895 року народження, в місті Нью-Йорку засновує школу народних танців.

В 1932 році зі своєю українською танцювальною групою і хором Кошиця виступав на великих сценах Вашингтона, Нью-Йорка, Чикаго. Засновує в 1936-37 роках кіностудію звукових фільмів, де приймає участь в постановці фільмів "Наталка-Полтавка", "Запорожець за Дунаєм". "Маруся" (разом з хором Кошиця). В 1946 році Авраменко видав підручник "Українські національні танці, музика, стрій". Гастролює в 1951-52 роках по Бразилії, Аргентині, Канаді. В подальші роки працював у школі танців в Нью-Йорку.

Але все це було потім. А тоді Касинія записалась і успішно навчалась в гуртку танців, організованому Василем Авраменком. Під час літніх канікул вона з гуртківцями і його керівником була на гастролях в Кременці, Вишнівці, інших містах і містечках Волині. Виступали також в Березному, куди Василь Авраменко привіз невеличкий колектив танцювального гуртка, в складі якого була Касинія Бухович, шестирічний Левко із Луцька і декілька хлопців. З дозволу директора

Романкевича один виступ дали в українській семирічній школі, де в просторому залі, не дивлячись на платний вхід, було повно глядачів. Музичний супровід танців виконували місцеві музиканти, найняті для цього помічником Авраменка. Сам митець виконав свій коронний танець "Плач Ізраеля", роздягнутим до пояса, а голе тіло було обвите металевими ланцюгами.

На пару з Василем Авраменком Касинія Бухович виконала "Козачок", а шестирічний Левко станцював "Гопака". Були й інші танці.

Після гастролей учасників і глядачів, серед яких були директор Романкевич, його дружина, викладач Поспелов, учительки-польки, священник Бухович і місцева інтелігенція, біля тополь сфотографував на пам'ять Митрофан Янцевич. На жаль, знімка цього відшукати поки що не вдалося.

Обідали митці у отця Миколая Буховича.

Спільний виступ з Василем Авраменком в Березному був останній для Касинії Миколаївни як гуртківця, митець знав про це. Він зробив так, щоб ця подія відбулася у рідному місті здібної учениці.

Після закінчення гімназії Касинія не змогла влаштуватись на роботу. Під час польської окупації (1920-1939 роки) перевага при працевлаштуванні надавалася римо-католикам. Дівчина займалась господарством, бо батько ще з дитинства прищепив їй любов до праці, землі, саду.

У вільний від домашніх турбот час Касинія Миколаївна брала активну участь в роботі "Просвіти", церковному хорі. За допомогою директора Романкевича збирала гурток школярів і передавала їм свої знання в танцювальному мистецтві. Проводити в школі заняття влада не дозволила і тому в теплу пору року розучували танці в попівській клуні на току. Коли на вулиці ставало холодно, тоді отець Миколай Бухович дозволяв проводити навчання в своїй просторій їдальні. Сам часом сидів у куточку і милувався юними танцюристами. Гуртківці розучували "Козачка", "Гопака", "Хоровода", "Катеринку", "Коломийку".

Влітку танцювальний гурток виступав перед глядачами в літньому театрі, що знаходився у парку (де тепер Будинок культури), а також в міському клубі (нинішні склади райвузла зв'язку), який був осередком культурного життя містечка. В клубі давали концерти українські і польські співаки, танцюристи, демонструвалися кінофільми.

Членів гуртка двічі фотографував Митрофан Данилович Янцевич. На сьогодні збереглося декілька знімків, один із яких перед тобою, шановний читачу. На

знімку в національному строю(одязі), який любовно пошили своїм дітям матусі, зліва направо стоять: Костя Степанюк, Зіна Римар, Зіна Євтушок, Маня Ількевич, Катя Трохлюк, Катя Галагуз, Володя Бернацький. Сидять: крайній зліва син Касинії Миколаївни - Івасик Черниш (участі в гуртку не брав), Володя Ярмолка, Ваня Ярмолка, Шура Хом'як, Сергій Євтушок, Коля Римар.

На сьогодні в Березному з учасників танцювального гуртка залишилось троє - керівник Черниш(Бухович) Касинія Миколаївна 1905 року народження, Корицька (Галагуз) Катерина Йосипівна з 1924 року, Литвинець (Трохлюк) Катерина Гордіївна з 1923 року народження.

Інші члени гуртка в різні часи пішли в небуття. Костя Степанюк був вивезений в Німеччину на роботу і подальша доля його невідома. Зіну Римар німці розстріляли разом з сім'єю. Зіна Євтушок була засуджена і вивезена після війни, померла в Полтавській області. Марійка Ількевич в юні роки померла від дизентерії. Володя Бернацький загинув в рядах УПА. Володимир Ярмолка, учасник УПА, щоб не здатись енкаведистам, підірвав себе в бункері гранатою. Івана Ярмолку в урочищі Круги застрелили німці. Олександр Хом'як помер в старості. Сергій Євтушок був в УПА і загинув. Колю Римара, учасника УПА, в засідці застрелили під селом Яблуним радянські партизани.

Пройшло більше шести-десяти років від тих часів, як діяв танцювальний гурток. В людській пам'яті стерлося багато що з тогочасного життя міста. Навіть учасниці цього дійства з труднощами згадують імена і прізвища своїх колег по гуртку. А нам, нащадкам, сьогодні треба пам'ятати, чиїх батьків ми діти, внуки, правнуки. Потрібно знати, хто в роки польської окупації, в роки колонізації і окупації підтримував іскру нашої національної культури.

О. РОМАНЧУК, науковий працівник Острозького історико-культурного заповідника.